

УДК 331.5.024.5

Д. С. Тесленко,  
здобувач магістратури кафедри управління охороною здоров'я та публічного  
адміністрування, Національний університет охорони здоров'я України імені П.А. Шупика  
ORCID ID: 0000-0001-5882-641X

З. В. Гбур,  
д. держ. упр., професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного  
адміністрування, Національний університет охорони здоров'я України імені П.А. Шупика  
ORCID ID: 0000-0003-4536-2438

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.5—6.57

# ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

D. Teslenko,  
Master's degree in Public Administration of the Department of Healthcare Management  
and Public Administration, Shupyk National Healthcare University of Ukraine Kyiv, Ukraine  
Z. Hbur,  
Doctor of Sciences in Public Administration,  
Professor of the Department of Healthcare Management and Public Administration,  
Shupyk National Healthcare University of Ukraine Kyiv, Ukraine

## PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF EMPLOYMENT

**Однією з гострих проблем, вирішенням якої державні органи влади України не приділяли достатньої уваги — сфера зайнятості населення. Зростаюча увага до проблеми формування сучасної системи управління зайнятістю актуалізує реформування даної сфери суспільства. Сфера зайнятості населення зазнає кардинальних змін і ключової ролі держави допомогти громадянам адаптуватися до нововведень за рахунок побудови нової ефективної моделі державного управління сфери зайнятості населення.**

**У дослідженні виявлено наступні протиріччя:**

— на науково-публічному рівні: між зростаючими вимогами до якості державного управління зайнятістю населення з боку громадянського суспільства та відсутністю сформованого термінологічного апарату понять у сфері державного управління зайнятістю населення;

— на соціально-публічному рівні: між потребою самої держави у ефективному управлінні зайнятістю населення та недостатністю висвітлення цих питань у сучасних наукових дослідженнях.

**У статті здійснено ретроспективний аналіз теорій ринку праці в контексті класичної політичної економії, який засвідчив тезу про те, що питання необхідності ступеня державного регулювання ринку праці є доволі дискусійним. Відзначено, що саме еволюція суспільних та соціально-трудових відносин зумовили генезис підходів до проблеми державного регулювання сфери зайнятості. Державне управління зайнятістю населення потребує вирішення таких аспектів: тіньова зайнятість; відновлення балансу між попитом та пропозицією щодо робочої сили; гендерні баланси на ринку праці, зокрема підвищення рівня економічної активності жінок, зниження професійної сегрегації за ознакою статі та гендерного розриву в заробітній платі; підвищення доступу вразливих категорій населення до ринку праці.**

**Сформовано авторське визначення поняття "державне управління сферою зайнятості населення" як владний вплив на життєдіяльність людей з боку органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських організацій шляхом застосування системи законодавчих, організаційних, фінансових, адміністративних та інших заходів задля здійснення підтримую-**

чого, компенсаційного та регулюючого впливу на соціальні процеси зайнятості та безробіття, забезпечення добробуту працюючого населення. За допомогою інституційного, системного та структурно-функціонального підходів проаналізовано зміст державного управління сфери зайнятості населення в Україні.

*One of the acute problems, the solution of which the state authorities of Ukraine did not pay enough attention to – the sphere of employment. Growing attention to the problem of forming a modern employment management system actualizes the reform of this area of society. The sphere of employment is undergoing radical changes and the key role of the state is to help citizens adapt to innovations by building a new effective model of public administration in the field of employment.*

*The study revealed the following contradictions:*

*– at the scientific and public level: between the growing demands on the quality of public employment management by civil society and the lack of existing terminological apparatus of concepts in the field of public employment management;*

*– at the socio-public level: between the need of the state itself in the effective management of employment and the lack of coverage of these issues in modern research.*

*The article provides a retrospective analysis of labor market theories in the context of classical political economy, which showed that the question of the need for the degree of state regulation of the labor market is quite controversial. It is noted that the evolution of social and social-labor relations determined the genesis of approaches to the problem of state regulation of employment. Public employment management needs to address the following aspects: shadow employment; restoring the balance between supply and demand for labor; gender balances in the labor market, including increasing women's economic activity, reducing gender segregation and gender pay gap; increasing access of vulnerable groups to the labor market.*

*The author's definition of the concept of "public administration of employment" as an authoritative influence on people's lives by public authorities, local governments and NGOs by applying a system of legislative, organizational, financial, administrative and other measures to maintain supportive, compensatory and regulatory impact on social processes of employment and unemployment, ensuring the welfare of the working population. With the help of institutional, systemic and structural-functional approaches, the content of public administration in the field of employment in Ukraine is analyzed.*

*Ключові слова: державне управління сфери зайнятості населення, зайнятість, державне регулювання, населення, державна політика зайнятості, заходи пасивної політики, заходи активної політики.*

*Key words: state management of the sphere of employment, employment, state regulation, population, state employment policy, passive policy measures, active policy measures.*

## ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Новітня історія України нерозривно пов'язана з глибокими трансформаційними змінами, що відбуваються у багатьох сферах життя. Основною причиною ситуації є революційний перехід наприкінці минулого століття від радянської моделі державного управління до побудови нових демократичних публічно-правових інститутів, які і в даний час не є остаточно сформованими та ефективно функціонуючими відповідно до поставлених цілей і завдань. У сучасний період розвитку на процес реформування зайнятості населення України впливають загальносвітові тенденції, що призводить до необхідності безперервного пошуку нових концептуальних підходів для вдосконалення різних сфер управління.

В даний час державне управління зайнятостю населення в Україні має певну адаптаційну модель, що складається із взаємодоповнюючих інститутів. Як показала практика, відсутність гнучкості державного управління зайнятостю населення України у реальний період соціально-економічного розвитку не дозволяє даній моделі

ефективно функціонувати відповідно до поставлених національних цілей. Про підвищення рівня трудової міграції та втрати людського потенціалу в Україні йдеться в Національній економічній стратегії на період до 2030 року [1]. Так, державне управління зайнятостю населення потребує вирішення таких аспектів: тіньова зайнятість; відновлення балансу між попитом та пропозицією щодо робочої сили; гендерні баланси на ринку праці, зокрема підвищення рівня економічної активності жінок, зниження професійної сегрегації за ознакою статі та гендерного розриву в заробітній платі; підвищення доступу вразливих категорій населення до ринку праці; професіоналізація бізнесу щодо підбору кандидатів з інвалідністю та їх супроводу на робочому місці; приведення у відповідність професійних і загальних компетентностей працівників потребам ринку праці; активізація співпраці центрів зайнятості з приватними організаціями та іншими учасниками; перехід від пасивних методів підтримки (фінансові виплати) у роботі центрів зайнятості до активних; прискореного застосування цифрових технологій.

**Таблиця 1. Генезис проблеми державного управління зайнятістю населення**

Назва наукової школи, роки	Базовий принцип	Основні погляди на роль держави
Школа класичної політичної економії: кінець XVIII століття – 30-ті роки XIX століття	Невтручання держави	Роль держави в управлінні зайнятістю мінімальна. Основні інструменти: процентна ставка та еластичність співвідношення розміру заробітної плати та цін
Неокласична школа: друга половина XIX століття	Невтручання держави	Допускає самостійне регулювання ринку праці. Втручання держави в даний процес створює додаткові диспропорції в економіці і може спровокувати зростання рівня безробіття
Кейнсіанство: 1930-ті роки XX століття	Державне регулювання	Рівень зайнятості забезпечується за допомогою регулювання сукупного попиту за допомогою реалізації бюджетно-податковий політики
Інституціоналізм: кінець XX століття	Державне регулювання	Головна роль у вирішенні проблем забезпечення зайнятості населення відводиться державі. Ринок праці стає «майданчиком» для ведення переговорів між роботодавцями та працівниками, встановлює правила поведінки, а регулювання ринку праці здійснюється за допомогою проведення інституційних реформ
Монетаризм: кінець XX століття	Невтручання держави	Втручання держави є неефективним і не може забезпечити відсутність різких змін у сфері зайнятості
Неоінституціоналізм: кінець XX століття	Посилення втручання держави, функція координатора	Втручання держави полягає в послабленні економічної нерівності, збільшенні соціальних витрат, гарантуванні для всього працездатного населення певного доходу
Посткейнсіанство: кінець XX століття	Державне регулювання	Участь держави у регулюванні ринку праці полягає у пошуку можливостей узгодження інтересів роботодавців, працівників та представників громадянського суспільства. Вказані сторони виступають як партнери у процесі досягнення консенсусу

Джерело: побудовано за [6; 7].

Тому сформувалася необхідність пошуку подальшого вивчення питань державного управління зайнятістю населення як загалом в Україні, так й на рівні її регіонів та територіальних громад, що та підтверджує актуальність дослідження, яке обумовлено такими факторами:

1. Ефективний розвиток інституту державного управління зайнятістю населення як на національному, так і регіональному рівнях є одна з найважливіших національних цілей державної політики;

2. Є суспільно-політична потреба удосконалення методів реформування державного управління зайнятістю населення у новій системі соціально-економічних вимірів.

### АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Публікація розвиває ідейні напрацювання в царині зайнятості населення, яке здійснювали М.І. Дяченко, О.П. Василенко [2], В.С. Толуб'як, Л.А. Мельник [3], Д.В. Бабич, С.М. Бабич [4], науковці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України [5] тощо. Проте, більшість наукових праць присвячені державному регулюванню, а не державному управлінню сфери зайнятості населення. Основна відмінність полягає у тому, що регулювання є однією з складових будь-якого управлінського процесу.

### МЕТА РОБОТИ

Метою роботи є аналіз теоретичних засад державного управління сфери зайнятості населення в Україні.

### ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У економічній теорії виділяють низку концепцій, що характеризують ринок праці, виходячи з державного управління. Усі школи, що вивчають ринок праці, не можна назвати універсальними, і застосовувати їх положення для будь-якого часу та держави. В основі кожної теорії є деякі теоретичні конструкції. Так, неокласична теорія підкреслює значимість характеру ринкових відносин між учасниками, виступаючими ринку праці; особливе значення регулювання ринку праці виділяє кейнсіанство; інституціоналізм націлений на встановлення та підтримання традицій ринку праці, на зміцнення законодавства у цій сфері та встановлення загальних правил. теоретичні погляди ринку праці та його регулювання, генезис проблеми державного регулювання ринку праці представлено у табл. 1.

Зміна концептуальних підходів до ролі держави у регулюванні ринку праці залежить від стадії суспільно-

го розвитку та фази економічного циклу. Застосовуючи положення теоретичних концепцій, слід зазначити, що в даний час найбільш бажаною для вітчизняної моделі є відмова від усталеного погляду на роль держави як регулятора ринку праці, а розглядати перехід до партнерських соціально-трудова відносин.

Вивчення сутності державного управління зайнятістю населення дозволило встановити той факт, що регулювання ринку праці перебуває під впливом соціальної сфери, економіки та права.

Отже термін "зайнятість" доцільно розглядати як соціальну, соціально-економічну та юридичну категорію. Наприклад, з погляду соціології, зайнятість постає як певний стан людини, включеної до суспільно-корисної діяльності, пов'язану із задоволенням його особистих та громадських потреб, що не суперечать законодавству країни та є обов'язковими з отримання доходу [8].

Відповідно до Закону України "Про зайнятість" [9]: "зайнятість — це не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно", при цьому "державне регулювання зайнятості — формування і реалізація державної політики у сфері зайнятості населення з метою створення умов для забезпечення повної та продуктивної вільно обраної

зайнятості і соціального захисту в разі настання безробіття".

Характеристика зайнятості як економічної категорії характеризується тим, що вона досліджується у процесі її реалізації у праці, де здійснюється поєднання активної частини населення із коштами виробництва. Водночас зайнятість є характеристикою суспільного виробництва, під яким розуміється спільна діяльність працівників, які мають певний набір якостей з перетворення предметів праці.

Також, зайнятість може виступати як загальна економічна категорія, яка існує у всіх формаціях суспільства. Це категорія суспільного відтворення, вона має ширше ототожнення, що пов'язане не лише з працею та використанням робочої сили, зайнятість може характеризувати економічно активне населення щодо факторів виробництва, а також формує відносини між людьми щодо їхньої участі у конкретній кооперації праці на певному місці.

Отже, найповніше сутність зайнятості населення характеризує її обґрунтування як соціально-економічної категорії. Зайнятість населення є не лише найважливішим макроекономічним показником, а й відображає розвиток соціальної політики держави.

На нашу думку під державним управлінням сферою зайнятості населення слід розуміти владний вплив на життєдіяльність людей з боку органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських організацій шляхом застосування системи законодавчих, організаційних, фінансових, адміністративних та інших заходів задля здійснення підтримуючого, компенсаційного та регулюючого впливу на соціальні процеси зайнятості та безробіття, забезпечення добробуту працюючого населення.

Враховуючи той факт, що зайнятість населення є складною соціально-економічною категорією, то й сутність державного управління сфери зайнятості населення охарактеризуємо з погляду інституційного, системного та структурно-функціонального підходів.

По-перше, державне управління сфери зайнятості населення можемо розглядати у межах інституційного підходу. В Україні сформувалася певна модель управління зайнятістю населення, до якої входить сукупність взаємодоповнюючих інститутів:

1. Законодавство України про зайнятість населення — система нормативних правових актів, за допомогою яких регулюються соціально-трудова відносини.

2. Мінімальний розмір оплати праці.

3. Заходи пасивної політики підтримки зайнятості населення, що реалізуються Державною службою зайнятості.

Охарактеризуємо наведені інститути з метою формування розуміння того, як саме діюча конструкція впливає на державне управління зайнятістю населення.

Можливість швидкої або навпаки повільної адаптації зайнятості до структурних або кон'юнктурних флуктуацій попиту на працю, визначається нормами законодавства про зайнятість населення та повнотою їх дотримання. З одного боку, ці норми визначають низку значних витрат для роботодавців при звільненні співробітників, тим самим обмежується використання нестандартних трудових відносин, але підтримується стабільний рівень зайнятості.

З іншого боку, досить високі вимоги законодавства є фактором, що уповільнює швидкість підстроювання моделі державного управління сферою зайнятості під зовнішні умови. Отже, дане законодавство сприяє тому, щоб зміна чисельності зайнятих мала інерційний характер.

Розглядаючи інститут мінімальної заробітної плати, яка визначає нижній рівень оплати праці при зайнятості повний робочий час, відзначимо, що даний інструмент може впливати на рівень безробіття та зайнятості населення як негативно, так і позитивно. Ще одна особливість полягає у тому, що мінімальний розмір оплати праці не завжди враховує диференціацію регіональних ринків праці. Зокрема, в Україні мінімальна заробітна плата встановлюється на національному рівні, однакового розміру незалежно від регіону, галузі чи інших критеріїв та встановлюється Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України не рідше одного разу на рік законом про Державний бюджет України на відповідний рік. Зокрема, на 2022 рік визначено цей розмір у обсязі з 1 січня — 6500 грн, з 1 жовтня — 6700 грн.

Третій інститут — заходи пасивної політики, що реалізуються такими публічно-правовими утвореннями:

1. Уповноваженим урядом України органом виконавчої влади є традиційно Міністерство праці та соціального захисту України, а Міністерство економіки (з 2020 року). Це пов'язано із тим, що економічна, а не соціальна політика визначає вектор розвитку ринку праці в Україні [10—11].

2. Органи влади, які здійснюють повноваження у сфері сприяння зайнятості населення: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування.

3. Державна служба зайнятості та її територіальні підрозділи (в областях, районах та містах).

Слід зазначити, що служба зайнятості має кілька напрямів діяльності. По-перше, один із основних напрямків є інформаційно-аналітична робота, а саме оцінка стану та прогноз розвитку зайнятості населення. За допомогою даного аналізу державна служба зайнятості може інформувати громадян про поточний стан ринку праці та безпосередньо сприяти у працевлаштуванні громадянам, які перебувають у пошуку роботи. Наступний блок роботи служби зайнятості полягає у розробці та реалізації програм із забезпечення зайнятості населення, як у всій Україні, і окремо в областях, районах та містах.

Ключовим напрямом діяльності державної служби зайнятості населення є у реалізації заходів пасивної політики, а саме з виплат допомоги по безробіттю. Саме Державна служба зайнятості здійснює функції контролю за використанням роботодавцями та безробітними коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття [12]. Ефект виплати допомоги з безробіття на зайнятість населення полягає у впливі на поведінку індивідів, визначаючи мотивації через альтернативний дохід у разі втрати робочого місця. При встановленні допомоги по безробіттю на низькому рівні, громадяни, які перебу-

**Таблиця 2. Реалізація державної політики зайнятості населення**

Рівень державної влади	Основні напрями роботи
Національний	1. Вироблення основних цілей та завдань України, узгодження їх з іншими напрямами державної політики. 2. Розробка основних векторів сприяння працевлаштування та надання допомоги безробітним громадянам. 3. Ухвалення нормативних правових актів. 4. Розробка державних програм та контроль за їх реалізацією
Регіональний	1. Здійснення виплат безробітним громадянам (передане повноваження). 2. Розробка регіональних програм сприяння зайнятості та їх реалізація. 3. Підготовка нормативних правових актів у сфері зайнятості населення. 4. Проведення моніторингу стану ринку праці, балансу трудових ресурсів та інша інформаційно-аналітична робота. 5. Здійснення контрольно-наглядових повноважень. 6. Надання державних послуг у сфері зайнятості населення (центрами зайнятості)
Місцевий	1. Розробка програм зайнятості у областях, районах та територіальних громадах. 2. Участь в організації та фінансуванні оплачуваних громадських робіт, тимчасового працевлаштування, ярмарків вакансій та тимчасового працевлаштування неповнолітніх

Джерела: авторська розробка.

вають у пошуку роботи та не мають інших способів заробітку, змушені якнайшвидше повернутися у зайнятість, погоджуючись не так на бажане робоче місце, а доступне.

В той же час, низький рівень мінімальної заробітної плати дозволяє зберігати більшу кількість низькооплачуваних робочих місць, що сприяє стримуванню зростання рівня безробіття та підтримки стабільно високого рівня зайнятості населення, ціною експансії низькооплачуваних робочих місць. Ризик цього явища полягає також у зростанні неформального сектора зайнятості населення.

4. Державна служба України з питань праці у сфері зайнятості здійснює реалізація державної політики з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, зайнятості населення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування в частині призначення, нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб [13].

Окрім інституційного підходу можемо розглядати державне управління сферою зайнятості населення у рамках системного підходу. В даному випадку під системою розуміємо сукупність ідеологічних та правових норм, державних, економічних та суспільних структур та соціально-економічних відносин з управління зайнятості населення.

Основною характеристикою системного підходу є наявність певних елементів: у системі управління зайнятості населення також є сукупність наступних елементів: суб'єкт управління, об'єкт керування. Зайнятості населення є складною як соціальною і економічною категорією, і відповідно у її управлінні беруть участь різні органи державної влади у межах своєї компетенції чи інші публічно-правові інститути — суб'єкти керування. Державне управління сферою зайнятості населення здійснюється на національно-

му, регіональному та місцевому рівнях влади.

Система державного управління сферою зайнятості населення включає також механізм управління зайнятості населення, під яким розуміємо сукупність органів (суб'єктів) управління, засобів та методів, за допомогою яких вони впливають на об'єкти управління (конкретні групи населення та окремих індивідів) для підвищення ефективності їх зайнятості та досягнення стоять перед конкретною соціально-економічною системою (територіально-адміністративним утворенням) цілей.

Також можемо розглядати державне управління сфери зайнятості населення у межах структурно-функціонального підходу, виділяючи такі структурні компоненти:

1. Управління Державною службою зайнятості.
2. Комплекс установ, які займаються професійною підготовкою та перепідготовкою вільної та вивільненої робочої сили.
3. Інформаційно-дослідні центри.
4. Недержавні організації сприяння зайнятості.

Кожен елемент вищезгаданої структури має чітке регламентований набір функцій, який також впливає на управління зайнятості населення. Структурно-функціональний підхід також допомагає розкрити суть ще одного поняття "державна політика зайнятості населення", яка є частина соціально-економічної політики України.

Обов'язком держави є створення оптимальних умов для реалізації громадянами України конституційно закріпленого права на працю. Таким чином, державна політика управління зайнятості населення необхідна для найбільш раціонального використання людського потенціалу та його розвитку в Україні.

Як і інші терміни, державна політика управління зайнятості населення можна трактувати у вузькому та широкому значенні. У вузькому розумінні основним напрямом цієї політики вступає максимального залучення економічно активного населення до трудової діяльності. При такому трактуванні поняття, об'єктом державної політики управління зайнятості населення виступають безробітні громадяни, а метою — підтримання низького рівня безробіття та нівелювання її наслідків.

Широке розуміння державної політики управління зайнятості населення полягає у тому, що вона є однією з частин соціально-економічної політики України та спрямована на комплекс заходів: створення гідних робочих місць, забезпечення економіки кадрами, що характеризуються необхідною професійно-кваліфікаційною структурою, розподіл та ефективне використання пропозиції робочої сили.

В даному випадку як об'єкт державної політики управління зайнятості населення можемо виділити все працездатне населення України, а мета — реалізація як законодавчо встановленого права на працю та й максимально продуктивної зайнятості разом із отриманням заходів соціального захисту громадян.

Основні напрями державної політики зайнятості населення в Україні можна умовно поділити на два вектори: державне регулювання зайнятості населення та

саморегулювання зайнятості населення. Заходи, що вживаються в рамках реалізації цих напрямків, бувають активними та пасивними.

Державна політика управління зайнятості населення реалізується на національному, регіональному та місцевому рівнях влади. Основним фактором реалізації державної політики у сфері зайнятості населення є органи державної влади, уповноважені у сфері зайнятості населення на регіональному рівні.

У табл. 2 конкретизуємо основні напрями роботи державної політики на всіх рівнях державного управління.

М.М. Біль, О.О. Левицька у [14] відзначили основні проблеми державної політики зайнятості в контексті територіальних громад: низька стратегічна орієнтованість у питаннях планування і прогнозування їх розвитку; низький рівень конкурентоспроможності місцевих ринків праці та неефективна зайнятість; проблема міграції населення з громад за внутрішнім і зовнішнім векторами; відсутність якісного обліку населення та обмежені можливості зайнятості.

Державна політика у сфері зайнятості населення, у свою чергу, буває активною та пасивною. Роль пасивної політики переважно полягає у реалізації матеріальної та іншої допомоги офіційно зареєстрованим безробітним громадянам.

Сутність активної політики полягає у сукупності сукупності організаційних, економічних, правових заходів, здійснюваних державою з метою досягнути зниження безробіття до його природного (мінімального) рівня. Особливістю активної політики полягає у її превентивному характері. Так, в Україні це реалізується за допомогою: системи навчальних ваучерів, розвитку підприємства шляхом одноразової виплати допомоги з безробіття, активних програм підтримки роботодавця, що включають компенсацію витрат роботодавцю єдиного внеску та громадських та інших робіт тимчасового характеру. Нещодавно було запроваджено ще інструмент, який запроваджується з 2022 року — надання безробітним членам малозабезпечених сімей фінансової допомоги у розмірі 100 тис. грн на відкриття власного бізнесу безвідсотково та на умовах повернення через 3 роки [15].

Найбільш повно сутність державного управління сфери зайнятості населення розкривається з допомогою застосування кількох наукових підходів: інституційного, системного та структурно-функціонального.

За допомогою державного управління сфери зайнятості населення реалізується комплекс заходів, що впливають на процес розподілу, перерозподілу та використання робочої сили в цілях реалізації конституційних прав громадян на працю та свободу вибору його форм.

Аналізуючи державне управління сфери зайнятості населення з точки зору різних наукових підходів встановлено, що сформувалася певна система, структура та сукупність інститутів, яка, з одного боку, дозволяє зберігати стабільні показники рівня безробіття, з іншого боку, повільно адаптується до зовнішніх умов.

В рамках існуючого державного управління сфери зайнятості населення накопичуються певні дефор-

маційні тенденції, що зумовлює необхідність реформування його окремих елементів з урахуванням сучасних викликів державного управління, особливо пандемії.

### ВИСНОВКИ

Сьогодні в Україні загострено проблеми забезпечення ефективної зайнятості. Тому актуалізується роль державного управління сфери зайнятості населення, яке знаходить вираження у вирішенні наступних завдань: скорочення обсягу безробіття; ліквідація наслідків безробіття; забезпечення ефективного працевлаштування населення; забезпечення мінімального рівня заробітної плати тощо.

Важливо підкреслити, що ринок праці є однією з найважливіших соціальних проблем, що вимагають державного управління. Проблеми ринку праці характеризуються багатоаспектністю, багатофункціональністю, вони тісно пов'язані з соціально-економічною та політичною ситуацією у світі та країні. Характеристика зайнятості населення і ринку праці у державі та окремих регіонах відбиває економічний стан території й ефективність державного управління у цілому.

В Україні сформовано нормативне, інституційне та фінансове забезпечення реалізації механізму державного управління сферою зайнятості населення. Проте, його дієвість можна оцінити лише на основі виявлення загальних тенденцій розвитку ринку праці в Україні, аналізу обсягів, форм та причин безробіття, дослідження тіньової зайнятості.

Особливого значення державне управління сфери зайнятості населення набуває у кризових умовах, оскільки саме у зазначені періоди відбувається загострення проблем безробіття, скорочення розміру доходів населення та зниження якості його життя. Тому вважаємо це перспективами подальших наукових розвідок.

Іншим питанням, що потребує подальшого вирішення є реалізація державного управління сфери зайнятості населення у територіальних громадах, органами місцевого самоврядування.

### Література:

1. Національна економічна стратегія на період до 2030 року, що затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>
2. Дяченко М.І., Василенко О.П. Державне управління зайнятості населення регіону. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 2. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1183>
3. Толуб'як В.С., Мельник Л.А. Основні питання державного регулювання зайнятості населення в дослідженнях українських науковців. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 18. С. 183—187.
4. Бабич Д.В., Бабич С.М. Інструменти державного регулювання зайнятості. Соціальна економіка, 2016. 51 (1), 94—103. URL: <https://periodicals.karazin.ua/socconom/article/view/7227>
5. Публічне управління у сфері зайнятості в Україні у контексті євроінтеграції: проблеми, ефективність, інноваційність, результативність: колективна моно-

графія / за наук. ред. д. держ. упр. Р.В. Войтович та К.В. Дубич. Київ, 2020. 480 с.

6. Чухно А.А., Юхименко П.І., Леоненко П.М. Сучасні економічні теорії / За ред. А.А. Чухна. К.: Знання, 2007. 878 с.

7. Масько А. Генезис поглядів на роль держави в економіці Вісник КНТЕУ. 2017. № 1. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2017/01/4.pdf>

8. Вакуленко С. Соціологія праці. К.: Знання, 2008.

9. Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI "Про зайнятість". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2020 р. № 206 "Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо передачі окремих повноважень від Міністерства соціальної політики до Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарства у сфері зайнятості населення". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/206-2020-%D0%BF#Text>

11. Закон України від 05 грудня 2019 р. № 341-IX "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо формування державної політики у сфері праці, трудових відносин, зайнятості населення та трудової міграції". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-20#Text>

12. Положення про Державну службу зайнятості, затверджене наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарства України від 16 грудня 2020 року № 2663. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1305-20#Text>

13. Положення про Державну службу України з питань праці, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2015 р. № 96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-2015-%D0%BF#Text>

14. Біль М.М., Левицька О.О. Потенціал активізації зайнятості населення об'єднаних територіальних громад західних та центральних областей України. Ефективна економіка. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7518> DOI: 10.32702/2307-2105-2019.12.92

15. Постанова Кабінету Міністрів України № 397 від 21 квітня 2021 року "Деякі питання сприяння економічній самостійності малозабезпечених сімей". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/397-2021-%D0%BF#Text>

References:

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), Resolution "National economic strategy for the period up to 2030", available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/prozatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179> (Accessed 10 Feb 2022).

2. Diachenko, M.I. and Vasylenko, O.P. (2018), "State management of employment in the region", *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*, [Online], vol. 2, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1183> (Accessed 10 Feb 2022).

3. Tolub'yak, V. and Melnyk, L. (2014), "Main issues of state regulation employment in research ukrainian scientists", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 18, pp. 183—187.

4. Babych, D.V. and Babych, S.M. (2016), "Instruments of state regulation of employment", *Sotsial'na ekonomika*, vol. 51 (1), pp. 94—103, available at: <https://periodicals.karazin.ua/soceconom/article/view/7227> (Accessed 10 Feb 2022).

5. Vojtovych, R.V. and Dubych, K.V. (2020), *Publichne upravlinnia u sferi zajniatosti v Ukraini u konteksti ievrointehratsii: problemy, efektyvnist', innovatsijnist', rezul'tatyvnist'* [Public administration in the field of employment in Ukraine in the context of European integration: problems, efficiency, innovation, effectiveness], Kyiv, Ukraine.

6. Chukhno, A.A. Yukhymenko, P.I. and Leonenko, P.M. (2007), *Suchasni ekonomichni teorii* [Modern economic theories], Znannia, Kyiv, Ukraine.

7. Mas'ko, A. (2017), "Genesis of views on the role of the state in the economy", *Visnyk KNTEU*, vol. 1, available at: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2017/01/4.pdf> (Accessed 10 Feb 2022).

8. Vakulenko, S. (2008), *Sotsiologhiia pratsi* [Sociology of labor], Znannia, Kyiv, Ukraine.

9. Verkhovna Rada of Ukraine (2012), *The Law of Ukraine "On Employment of Population"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (Accessed 10 Feb 2022).

10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), *Resolution "On amendments to some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the transfer of certain powers from the Ministry of Social Policy to the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture in the field of employment"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/206-2020-%D0%BF#Text> (Accessed 10 Feb 2022).

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2019), *The Law of Ukraine "On amendments to some legislative acts of Ukraine on the formation of state policy in the field of labor, labor relations, employment and labor migration"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-20#Text> (Accessed 10 Feb 2022).

12. Ministry for Development of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine (2020), *"Regulations on the State Employment Service"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1305-20#Text> (Accessed 10 Feb 2022).

13. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), *Resolution "Regulations on the State Service of Ukraine for Labor"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-2015-%D0%BF#Text> (Accessed 10 Feb 2022).

14. Bil, M. and Levytska, O. (2019), "Potential of employment activation in the amalgamated territorial communities of the western and central regions of Ukraine", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7518> (Accessed 10 Feb 2022). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.12.92

15. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), *Resolution "Some issues of promoting economic independence of low-income families"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/397-2021-%D0%BF#Text> (Accessed 10 Feb 2022).

*Стаття надійшла до редакції 13.02.2022 р.*